

Psykoterapi- och handledningsforskning i dialog: En nordisk konferens och nätverksbyggande

21–22 oktober 2011

Sammanfattningar av presentationer

Fredag 21 oktober 2011: Fokus PSYKOTERAPIFORSKNING

Plenarföredrag

Per Einar Binder och Helge Holgersen

En voksen alliansepartner på veien ut i verden - ungdoms erfaring av nyttig psykoterapeutiske samhandling i en alder der selvstendighet teller

I denne studien undersøkte vi hva slags typer av samhandling med psykoterapeuten som ungdom i terapi fant nyttige når de skal etablere et produktivt samarbeidsforhold. Vi gjennomførte semi-strukturerte intervju med 14 pasienter som gikk i psykoterapi på to barne- og ungdomspsykiatriske poliklinikker. Intervjuene ble analysert ut fra hermeneutisk-fenomenologisk metode og teknisk assistert av NVIVO8 software. Deltakernes beskrivelser av viktige erfaringer av samhandling med terapeuten knyttet seg til følgende tema: 1) Ved terapistart - å kjenne seg sårbar og ambient i forhold til en potensiell hjelper. Og at terapeutene, 2) viste ungdomspasientene at de var komfortable med å være terapeut, 3) styrket deres autonomi ved å etablere terapeutiske grenser, 4) viste at de så og respekterte ungdomspasientenes individualitet og personlige grenser, 5) hjalp dem å skape meningsfull og forståelig erfaring, 6) tillot gjensidighet og emosjonell nærhet, og 7) lyktes i å balansere utredning og prosedyrer med rom for det individuelle og unike.

Johannes Lehtonen

Serotonin and psychotherapy

The prevailing image of the role of serotonin in depression is dominated by the use of serotonin-selective medications, which has overshadowed the important role serotonin has in the normal regulation of the psychosomatic balance of the mind. Not only medication, but also psychotherapy modulates these psychosomatic functions such as the sleep-wake cycle, appetite and mood, especially aggression modulation. The biology of serotonin also has an effect on the brain-derived nerve growth factor (BDNF) that regulates the formation of new synapses, another important aspect of the biology of psychotherapy (Kandel 1979). The effects of dynamic psychotherapy on the serotonin transporter levels (SERT) have been studied at the Department of Psychiatry, University of Eastern Finland since the late 90's. The first observations were made in case-control settings. After initial positive findings the studies were widened to a naturalistic clinical sample and then to drug-naïve patients with a first-episode depression randomly divided into a waiting-list group and to a clinical treatment group. Summarizing our findings so far, when patients with different symptom-

profiles are pooled together, serotonin transporter levels have not been found to change during one year of dynamic psychotherapy. There seems to be, however, a subgroup of patients with atypical symptoms whose SERT levels respond to psychotherapy (Lehtonen et al., 2011). The lecture will present and discuss these findings in detail. We conclude that serotonin function is not only genetically determined, but it also can be sensitive to psychological interaction. Future research may pave the way towards a more thorough understanding of how psychotherapy and molecular neurobiology may interact.

Susanne Lunn

Den vellykkede og den mislykkede case: Et kvalitativt studie af psykoanalytiske terapier med godt og dårligt udbytte hos klienter med spiseforstyrrelsen Bulimia Nervosa

Med udgangspunkt i et randomiseret studie af psykoanalytisk psykoterapi og kognitiv adfærdsterapi for klienter med spiseforstyrrelsen bulimia nervosa (BN), vil en kvalitativ undersøgelse af fire cases med henholdsvis et godt og et begrænset udbytte blive præsenteret. De fire cases er valgt ud af en gruppe på 35 klienter, der alle blev randomiseret til psykoanalytisk psykoterapi. Ved afslutningen af terapien blev de interviewet om deres oplevelser af terapien med en tillempet version af the Client Change Interview Schedule. Særlige karakteristika ved klienternes oplevelse i forløb med henholdsvis et godt og et begrænset udbytte vil blive sammenholdt med klienternes tilknytningsmønster bedømt ud fra The Adult Attachment Interview samt terapeuternes journalnotater. Styrker og udfordringer ved psykoanalytisk psykoterapi med klienter med spiseforstyrrelsen bulimi vil blive præsenteret med særlig fokus på tilknytningsmønster og terapeutisk alliance. Spørgsmålet om valg af behandling til klienter med bulimi vil blive diskuteret ud fra de fremlagte resultater.

Parallella seminarier

Jan Nielsen

Clinical supervision reflected in a Danish DPCCQ-sample

Supervision is vital to the development of psychotherapists (Bernard & Goodyear, 2009) and by novice therapists rated as *the* most important factor in their professional development (Orlinsky & Rønnestad, 2005). Paradoxically, the standard version of the Development of Psychotherapists Common Core Questionnaire (DPCCQ) has only few questions on supervision. Consequently, the Danish version of the DPCCQ-DK has been supplemented by two new sections on supervision, one focusing on supervisees and another on supervisors. The Danish sample consists of 350 questionnaires completed by clinical psychologist doing psychotherapy. This paper presents results from the supplementary questions on doing supervision (supervisors' perspective) and being supervised (supervisees' perspective). A main focus will be how supervisor competencies are developed and which role experience and training plays in this process. Results from our study demonstrate a clear significance between supervisors (n=240) satisfaction with their training as supervisors and how these supervisors rates their actual competencies as supervisors, e.g. alliance-building, empathy, and communication. Conclusion: This study demonstrates that experience *per se* not is sufficient to develop a skilled supervisor, but practical as well as theoretical supervisor training is necessary. This challenge the wide-accepted norm that time, i.e. years in practice, is the only criteria which count in assessing 'good practice' in supervision.

Randi Ulberg and Anne Grete Hersoug

The First Experimental Study on Transference work – In Teenagers (FEST-IT)

FEST-IT is basic research on psychodynamic psychotherapy and is a RCT-study which explores the effects of transference work in dynamic psychotherapy in adolescents. The patients will be randomized to two treatment groups. Both groups will receive psychodynamic therapy. The therapists undergo training to provide dynamic psychotherapy with a moderate frequency of transference interpretations (1 - 3 per session) and dynamic psychotherapy without such interpretations. That means that one of the treatments avoids focusing on the patient-therapist relationship (comparison group). In the other group (transference group) transference interpretations will be used with a moderate intensity. The patients will be between 16 and 18 years and meet the criteria for a depression diagnosis. The outcome measures are the Psychodynamic Functioning Scales (PFS), Inventory of Interpersonal Problems – Circumplex Version (IIP-C), Global Assessment Functioning Scale (GAF) and Symptom Check-list-90- R (GSI). FEST-IT is in an early phase, and the status of the project will be presented: Data from a pilot study using Adolescent Relationships Scales (Visual Analogue Scale - VAS) will be presented. Furthermore, data from a pilot study exploring Countertransference feelings in therapists from treatment of adolescents will be presented.

Mo Wang och Andrzej Werbart

Vad predicerar psykoterapier som inte påbörjas eller avbryts i offentlig vård?

Psykoterapier som inte påbörjas är ett outforskat område. Avbrutna terapier är ett vanligt problem i den kliniska praktiken. Vi har undersökt potentiella prediktorer för icke-påbörjade och avbrutna psykoterapier i offentligt finansierad vård. Data samlades in under en treårsperiod vid 13 psykiatriska enheter med hjälp av internetbaserade patient- och terapeutformulär (QAPS). Av de 1498 registrerade patienterna hade 14% inte påbörjat psykoterapi och 17% avbrutit pågående behandling. Fler faktorer skilde mellan icke-påbörjad och påbörjad behandling än mellan avbruten och fortsatt behandling. Terapeutiska faktorer (terapeutens ålder, utbildning och patientskattad terapeutisk allians) i kombination med socioekonomiska faktorer verkar ha haft betydelse för om patienten påbörjat psykoterapi. Patienternas personliga erfarenheter (tidigare psykoterapi, trauma/övergrepp och sorg/förlust) hade betydelse för patientens benägenhet att fortsätta i psykoterapi. Prediktorer av icke-påbörjad behandling omfattade patientens arbetslöshet, organisation inom vilken psykoterapi bedrevs, risk att vara farlig för andra, låg terapeutisk allians, psykotiska problem och yngre terapeuter. Avbruten behandling kunde prediceras av organisatoriska faktorer, patientens utagerande och kriminalitet, bättre psykiska hälsa och lägre ålder. Signifikant fler fall av icke-påbörjad och avbruten terapi fanns i enheter med lägre nivåer av organisatorisk struktur och stabilitet. Organisatoriska faktorer (tydlig och stabil struktur, beslutsfattande, behandlingsriktlinjer och anpassning till terapeutiskt arbetssätt) predicerade både påbörjad och fortsatt psykoterapi.

Majlis Winberg Salomonsson

Troubled babies – troubled kids? En uppföljningsstudie av mor-spädbarnsproblem

Många gånger söker mammor psykologisk hjälp om de upplever problem i sin roll som spädbarnsförälder. De bekymrar sig över symptom hos barnet, upplever problem i anknytningen till sitt barn och är oroliga för att "göra fel". I avhandlingen "Baby worries: A randomized controlled trial of mother-infant psychoanalytic treatment" presenterade Björn Salomonsson 2010 resultat från en jämförande studie mellan två olika behandlingar för mor

och spädbarn, MIP (Mother-Infant Psychoanalytic treatment) och CHCC (Child Health Centre Care). Barnen var vid tiden för behandlingen ca 6 månader. I föreliggande studie sker en uppföljning av mammor och barn när barnen är 4½ år gamla. Projektet syftar till att undersöka hur behandlingarna MIP och CHCC i tidiga småbarnsåren har påverkat den fortsatta utvecklingen hos mammor och barn. Barnen bedöms i socialt, kognitivt och emotionellt avseende utifrån:

- Mammans skattning av barnets funktion
- Daghemspersonalens skattning av barnets funktion
- Intervjuarens bedömning av barnets funktion

Mammorna bedöms utifrån:

- Anknätningsmönstret till barnet
- Självskattad depression, stress och psykiska symptom

Mor-barn-samspelet bedöms utifrån ett videoinspelat samspel mellan mor-barn. Intervjun innefattar gemensamt möte med mor-barn, videoinspelat samspel samt enskilda intervjuer med modern respektive barnet. Datainsamlingen beräknas pågå oktober 2009 till juni 2012.

Lördag 22 oktober 2011: Fokus HANDELDNINGSFORSKNING

Jan Carlsson

Utveckling under och efter en psykoterapeututbildning: Forskning om professionsutveckling

Inom psykoterapiforskningen har fokus oftast varit på metoder och tekniker, som om dessa skulle vara oberoende av den terapeut som använder dem. Forskningen har heller inte ännu funnit något tydligt samband mellan utbildning, erfarenhet och utfallet i psykoterapi. Intresset har dock under de senaste årtiondena växt för att uppmärksamma psykoterapeutens person, professionella utveckling och utbildningens plats i den. I seminariet presenteras en studie som följt 21 studenter på en påbyggnadsutbildning i psykodynamisk psykoterapi genom utbildningen och de första åren efter. Resultatet visar att studenterna under på dem avancerade utbildningsnivån anpassar sig och identifierar sig med institutionens ideal, men förändras efter examen. I retrospektiva intervjuer beskrev studenterna utbildningen som konfliktfylld och känslomässigt krävande med en annan typ av konflikter än som beskrivits gestaltas på nybörjarnivåer. Relationen till handledaren framstår konfliktfylld och studentens sökande efter erkännande som psykoterapeut och hur det preformerade professionella självet hanteras förefaller ha en avgörande betydelse för läroprocessen. Ett pedagogiskt dilemma är om handledarna ska bekräfta eller ifrågasätt då det båda riskerar innebära att ingen egentlig utveckling kommer att ske. Implikationer för fortsatt forskning samt psykoterapeututbildning diskuteras.

Claus Haugaard Jacobsen

"Min værste supervision" Kvalitative og kvantitative data fra den danske DPCCQ

Supervision bedømmes af psykoterapeuter til at være at meget stor betydning for deres faglige udvikling (Orlinsky og Rønnestad, 2005). Samtidig er det velkendt, at mange terapeuter på et eller andet tidspunkt i karrieren har negative supervisionsoplevelser, som nogle gange er direkte skadelige for deres tilegnelse af faget eller for deres samvær med klienterne (Ellis, 2001); Gray et al., 2001; Jacobsen & Pedersen, 2009; Rønnestad & Ladany, 2006; Rønnestad & Orlinsky, 2000; Reichelt et al., 2009). Den danske version af Development of Psychotherapists Common Core Questionnaire (DPCCQ) er suppleret med en række spørgsmål vedr. supervision, herunder følgende open ended spørgsmål: Hvad har været din

bedste hhv. værste oplevelse i supervision". Aktuelt er der indsamlet besvarelser fra 380 danske psykologer og psykiatere. Efter en gennemgang af litteraturen inden for dette felt, præsenteres en kategorisering foretaget ud fra kvalitative analyser af respondenternes besvarelser af disse spørgsmål, om hvad der opleves som den værste supervision, hvornår i karrieren, den fandt sted og hvilken indflydelse, den fik. På nuværende tidspunkt er analyserne ikke færdige, men præliminære resultater tyder på, at supervisors rammebrud samt oplevet kritik hyppigt angives i besvarelserne. Med afsæt i de genererede kategorier er det hensigten efterfølgende at undersøge, om der er nogen systematik i, hvem, der angiver hvilke oplevelser. Ud fra et relationelt perspektiv gøres der endelig nogle overvejelser i forhold til fremtidig udforskning af dette område.

Gunnel Jacobsson och Stephan Hau

Från ax till limpa: Hur utvecklas en psykoterapeut identitet?

Att utveckla en psykoterapeutisk identitet är en central och lång process som psykoterapeuter under utbildning går genom. Hur den psykoterapeutiska identitetsutvecklingen ser ut bland studerande på olika nivåer undersöks i en studie som startade i januari 2011 på Psykologiska institutionen, Stockholms universitet. Två utbildningsgrupper, psykolog- och psykoterapeutstuderande, djupintervjuas före och efter undervisningsmomentet handledd psykoterapi. Studenter på psykoterapeutprogrammet har lång erfarenhet av psykoterapeutiskt arbete och är i en informell mening redan psykoterapeuter, medan de studerande på psykologprogrammet inte har den erfarenheten. Ett syfte med projektet är att öka den ämnesdidaktiska kunskapen gällande procedurella färdigheter. Den postgraduala psykoterapeututbildningen kombinerar teoretiska kunskaper, tillämpad klinisk erfarenhet och psykoterapi under handledning. I studien undersöks samspillet mellan deklarativt och procedurellt lärande, samt utvecklingen av en professionell identitet. Preliminära resultat kommer att presenteras tillsammans med resultat från tematisk analys av de psykoterapisammanfattningar som psykologstuderande skriver i slutet av den handledda psykoterapin. Resultaten visar att pedagogisk hjälp för studeranden måste differentieras. T.ex. framträdde känslor av oro och osäkerhet initialt vid det kliniska arbetet med patienter bland studerande från psykologprogrammet. Resultat och möjliga åtgärder kommer att presenteras och diskuteras på konferensen.

Helge Rønnestad

Forskning om psykoterapeutens profesjonelle utvikling: Hva vet vi og hvor går vi?

Studier av psykoterapeuters profesjonelle utvikling kan forstås som å bestå av tre faser. Dette foredraget beskriver kort noen av bidragene i de tre fasene. *Fase 1* kan benevnes som den *før-empiriske eller konseptuelle fasen*. Det formidles kort en historisk gjennomgang av noen av de tidlige teoretiske modellene innen feltet. *Fase 2 den innledende empiriske fasen* består av empiriske studier hvor fokus er på terapeutenes subjektive opplevelser. Det vil bli redegjort for noen av de viktigste funnene og perspektivene fra en kvalitativ studie som er utført i samarbeid med T. Skovholt, filtrert gjennom og supplert med kunnskap generert fra en studie utført av Society for Psychotherapy Research/Collaborative Research Network i samarbeid D. Orlinsky m.fl. og supplert med viten fra andre studier. *Fase 3 Perspektiv-utvidelsesfasen*. I fase 3 suppleres terapeutens perspektiv med klientens perspektiv. Forskningsspørsmålene omhandler sammenhengen mellom sentrale parametre ved terapeutenes selvforståelse og klientens vurdering av prosess og utfall i psykoterapi. Det pekes på veien videre.

Hanne Strømme

Confronting helplessness: A study of psychology students' acquisition of dynamic psychotherapeutic competence

The lecture presents a PhD-thesis addressing psychology students' acquisition of psychodynamic competence. The main focus of the study was that insecurity and even helplessness are strong underlying feelings in psychology students starting the complex process of internalising dynamic therapeutic understanding and skills. Participants were 21 student therapists and their supervisors and patients. The study had a longitudinal, multiple single case design with an inductive, explorative approach, which was inspired by Grounded Theory but based on psychoanalytic theories. One paper presents a psychoanalytically informed research interview aimed to collect also data beyond the participants' subjective report. The interview was developed based on a certain degree of projection, a psychoanalytic listening perspective, and the use of the emotions in the interview relation as data. Relational scenarios and defence processes in the student therapists were inferred. Another paper focuses specifically on student supervisees' feelings of anxiety and helplessness. A prototype pattern of supervision dynamics is presented. Implications for supervision are discussed. A supervisor approach informed by the analysis is to view anxiety, insecurity and helplessness of student therapists as inevitable feelings, not to be avoided but instead to be addressed in supervision. A third paper presents the new "essay method" to evaluate psychodynamic competence and "strategic thinking" as a new theoretical competence concept. The research question was: To what degree had descriptive psychotherapeutic knowledge been transformed into operative clinical knowledge? More than half of the therapists demonstrated lack of ability for strategic thinking and lack of technical skills.

Imre Szecsödy

Vikten av att utbilda handledare och studera den influens som utbildningen/träningen har

Handledning är en ytterst komplex process. Att leda någon vid handen kan för den handledde skapa trygghet men också begränsning i att våga, vilja, och pröva egna erfarenheter och kunskaper. Utöver utmaningen som den komplexa, multidimensionella, emotionellt starkt laddade interaktionen mellan patient och behandlare, handledd och handledare ställer på handledarens förmåga att härbärgera, uppfatta och bistå den handledde i sin utveckling, måste han dessutom i problemsituationer reflektera över och erkänna att han själv kan ha inverkat negativt på processen. Han axlar ett ansvar både för sin egen kompetens men också för att bevaka kårens och institutionens intressen. Också hans arbete styrs, bedöms och bevakas av kolleger, på gott och ont. Hans kompetens och status utmanas och ifrågasätts om handledningen eller den handledda behandlingen går överstyr. Som skydd kan han använda sig av sin maktposition och, utan att göra sig medveten om det, lockas att tolka problemen i termer av patientens eller behandlarens motstånd, ångest eller begränsningar, hellre än att uppmärksamma och bejaka dem hos sig själva. Trots detta är obligatorisk utbildning av handledare ganska sällsynt globalt – och det finns bara få studier av hur sådana utbildningar är upplagda och hur de påverkar deltagarna. Sverige är dock ganska framstående i att ordna, och till och med kräva utbildning av handledare, samt att ha genomfört ett antal studier om handledarutbildningar. I fortsättningen refereras sammanfattning från en studie.